

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ПРАТ “МОГИЛІВ-ПОДІЛЬСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД”)

<https://doi.org/>

© Горбаль Н. І., Шлайфер М. Б., 2023

Для українських підприємств сьогодні, в умовах війни, активізація ЗЕД та підвищення її ефективності є критично важливими завданнями. У статті здійснено дослідження різних підходів до оцінювання ефективності та результативності ЗЕД підприємств. На прикладі ПрАТ “Могилів-Подільський консервний завод” продемонстровано застосування пропонованої методики оцінювання ефективності ЗЕД із оптимізацією системи критеріїв і показників аналізу, а також пошуку резервів підвищення експортного потенціалу, і відповідно й ефективності експортної діяльності загалом.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність; зовнішньоекономічна операція; експортна діяльність; оцінювання; ефективність; показник; методика; резерви.

Постановка проблеми

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) підприємств України протягом останнього року провадиться в складних умовах. У січні – лютому 2022 р. український експорт зріс на 34 %. Та після військового вторгнення в Україну відбувся різкий спад, – у березні зменшення досягло 50 %. За результатами 2022 р. експорт товарів з України становив 100 млн т загальною вартістю 44,2 млрд дол. США, що на 35 % менше, ніж у 2021 р. Найбільш експортованими товарами залишається агро- та харчова продукція, що становили 53 % від загального обсягу експорту товарів у 2022 р. Також значними були обсяги експорту металів (13,6 %) і мінеральних продуктів (9,8 %). Найбільш постраждали металургія (–62,5 %), хімічна галузь (–54,3 %), мінерали (–48,6 %) і папір (48 %) [1].

Отже, для українських підприємств активізація ЗЕД та посилення її ефективності на сьогодні є критично важливими завданнями.

Підприємства, що діють на зовнішньому ринку, нерідко зазнають збитків саме через недостатнє техніко-економічне обґрунтування ефективності ЗЕД загалом та окремих зовнішньоекономічних операцій (ЗЕО). Тому оцінювання ймовірних перспектив реалізації, ризиків та ефективності міжнародних операцій є невід’ємною складовою діяльності кожного підприємств. Воно дає змогу проаналізувати доцільність участі підприємства у тих чи інших зовнішньоекономічних відносинах, виявити можливі ризики та способи їх зниження, а також резерви підвищення ефективності експорту/імпорту. Однак наявні методики оцінювання ефективності ЗЕД часто не відповідають потребам підприємств та не враховують багатьох чинників, які впливають на ЗЕД. Тому удосконалення такої методики є актуальним завданням для підвищення конкурентоспроможності та стійкості підприємств на ринку.

Формулювання мети та завдань

Метою дослідження є дослідження наявних методик оцінювання ефективності та результативності зовнішньоекономічної діяльності підприємства з метою їх модернізування. Основними ж завданнями є удосконалення методики оцінювання ЗЕД на прикладі конкретного підприємства (ПрАТ “Могилів-Подільський консервний завод”) за допомогою оптимізації системи критеріїв оцінювання та аналізу ЗЕД, а також пошуку резервів підвищення експортного потенціалу, і відповідно й ефективності експортної діяльності загалом. У роботі застосовано такі методи, як: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, систематизування, графічне та схематичне відображення даних.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проблемою дослідження методів оцінювання ефективності зовнішньоекономічних операцій та формування системи відповідних показників займалось багато науковців. Так, Т. Ю. Хоменко, П. В. Круш [2], І. Г. Волошан [3] та Н. О. Кондратенко, І. А. Тернова, Т. М. Колесник [4] аналізують методичні підходи до визначення ефективності ЗЕД підприємств, С. В. Бестужева [5] – форми фінансового забезпечення ЗЕД, О. Г. Мельник, Х. С. Передало, Ю. В. Горошко [6] та Н. П. Карачина і ін. [7] досліджують результативність управління ЗЕД підприємства на основі цільових показників та шляхи її удосконалення, а С. І. Кубів, В. В. Федюк [8] вивчали чинники впливу на ЗЕД підприємств на прикладі аграрного сектору. У праці [9] проаналізовано специфіку та особливості розвитку експортної діяльності українських підприємств, О. В. Халіляєва [10] досліджує економічний потенціал країни загалом, а С. Скрипник, О. Процевят і О. Воронова [11] – специфіку ЗЕД в умовах війни в Україні.

Виклад основного матеріалу

Розрахунок економічної ефективності загалом виконують, зіставляючи досягнутий економічний ефект з витратами ресурсів на його отримання. Під результатами розуміють передусім прибуток, а під витратами – вартість витрачених виробничих ресурсів. Економічні результати та витрати ресурсів мають кількісний вимір, тому й економічна ефективність, зокрема ЗЕД, повинна вимірюватися кількісно, за певними критеріями. Саме тому необхідно визначити систему показників, які дають можливість оцінити таку економічну ефективність комплексно.

Критерії економічної ефективності відрізняються на різних рівнях здійснення ЗЕД, адже на кожному з них існують інші економічні інтереси [3]. С. Бестужева акцентує на тому, що основним критерієм ефективності ЗЕ операції є фінансове забезпечення [5]. Авторка пропонує вибрати як функцію рентабельність активів – показник ефективності та результативності фінансової діяльності підприємства, а як фактори – чинники зовнішнього і внутрішнього середовища, що сприятиме комплексності та більшій об’єктивності моделювання.

Методика аналізу ЗЕД підприємства повинна містити такі ключові складові [2–4, 6–8]: 1. Оцінка рівня і якості виконання підприємством зобов’язань за зовнішньоторговельними контрактами (ЗТК). 2. Аналіз конкурентоспроможності підприємства та продукції. 3. Аналіз динаміки зовнішньоекономічної діяльності підприємства. 4. Вивчення раціональності використання ресурсів. 5. Аналітична оцінка виконання угод. 6. Оцінка результатів господарської діяльності за попередні та поточний роки. 7. Аналіз фінансового стану підприємства.

Автори [6] згрупували показники оцінювання ефективності ЗЕД (табл. 1).

Основні показники оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності

Групи показників	Показники
Абсолютні	Обсяг експорту; обсяг імпорту; обсяг накладних витрат на виконання ЗТК; кількість та обсяг отриманих реклаमाцій у ЗТК; кількість задоволених рекламацій
Відносні	Індекси динаміки експорту та імпорту
Структури	Товарна структура ЗЕД; географічна структура ЗЕД; структура накладних витрат ЗЕД
Ефективності	Валютна ефективність експорту/імпорту; абсолютна ефективність експорту/ імпорту; економічний ефект від експорту/імпорту; ефективність реалізації експортної продукції на внутрішньому ринку; ефективність придбання та використання імпортного обладнання; ефективність придбання і продажу ліцензій

Схожий підхід і у Т. Хоменка, П. Круша, які виділяють такі показники ефективності ЗЕД, як коефіцієнти виконання зобов'язань і показники валютної ефективності імпорту, та вважають, що всі показники доцільно розраховувати перед укладанням певної угоди, під час планування діяльності, а також із метою оцінювання ефективності експортних та імпорتنних операцій за попередній період [2].

Автори [3, 4, 6, 7] вважають, що ефективність управління експортною діяльністю залежить від чинників, які відображають стан підприємства загалом, і розглядають її насамперед на рівні підприємства-експортера. Вони стверджують, що організація та управління експортними операціями залежать від: рівня кваліфікації менеджера із продажу, маркетингової політики підприємства, діяльності агентів із пошуку ринків збуту, вартості та якості продукції, витрат на організацію експортної діяльності. Однак такий підхід видається неповним, адже без оцінювання показників, які ґрунтуються на даних обліку та звітності, неможливо оцінити ефект заходів із покращення ЗЕД.

С. І. Кубів та В. В. Федюк виділили три підходи до визначення ефективності: через коефіцієнти експортно-імпорتنних операцій; за показниками рентабельності; за обсягом продажу [8]. Виконавши аналізування динаміки експортно-імпорتنних операцій у сфері аграрного сектору, науковці сформуливали класифікацію факторів, які ґрунтуються на врахуванні вагомості чинників. Це доволі прогресивна методика, яка нівелює незначущі дані, а отже, має на меті індивідуалізувати кожен суб'єкт міжнародної діяльності.

О. В. Халіляева [10] зазначає, що показником ефективності є економічний потенціал, розглядаючи це поняття в макроекономічному значенні, що свідчить про наявність ресурсів і можливостей. Така наявність визначається показником валового внутрішнього продукту, а отже, інтерпретуючи на мікрорівні підприємства, має значення лише обсяг виробництва та реалізації у нерозривному поєднанні з оцінкою управлінської діяльності.

Розглянемо методику оцінювання ЗЕД на прикладі ПрАТ “Могилів-Подільський консервний завод”. Обсяг експорту підприємства за 2022 р. перевищив 30 % від загального обсягу реалізованої продукції. Основні країни-імпортери продукції – Ізраїль, США, Німеччина, Латвія, Литва, Молдова. Експорт здійснюється на основі умов постачання FAS і DAT, за 100 % оплати товару покупцем. За здійснення ЗЕД відповідає економічний відділ.

Об'єктами експорту ПрАТ “Могилів-Подільський консервний завод” є такі товари за УКТЗЕД: варення, джеми, плодови желе, мармелад (код 2007); овочі, приготовлені або консервовані без додання оцту (код 2005); овочі, плоди й інші їстівні частини рослин, приготовані або консервовані з доданням оцту (код 2001); плоди, горіхи та інші їстівні частини рослин, приготовлені або консервовані іншим способом, з доданням або без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин (код 2008); соки з плодів (включаючи виноградне сусло) або соки овочеві, незброжені та без додавання спирту, з доданням або без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин (код 2009).

Найбільшу частку в експорті займають варення та джеми (80 %), на другому місці консервовані овочі – 10 %.

Останніми роками простежувалася тенденція до зростання обсягів експорту (у 2018 р. – 16406 тис. грн, у 2019 р. – 20558 тис. грн, у 2020 р. – 18256 тис. грн, у 2021 р. – 21665 тис. грн), та у 2022 р. через військову агресію проти України та ускладнення логістики знизився до 18965 тис. грн.

Для аналізованого підприємства використаємо пропоновану методику оцінювання ефективності ЗЕД, яка передбачає три основні етапи.

Першим є підготовчий етап, під час якого формується необхідна для аналізування інформаційна база даних. У табл. 2 подано значення показників діяльності аналізованого підприємства, які надалі використаємо для оцінювання ефективності ЗЕД.

Другим етапом є розрахунок показників ефективності експорту товарів із використанням економіко-статистичних методів. Найпоширеніший метод – зіставлення доходу від експорту та повних витрат на експортну діяльність, ураховуючи витрати на виготовлення, транспортування та збут продукції. Тож розрахуємо показники ефективності експорту ПрАТ “Могилів-Подільський консервний завод” та наведемо результати обчислень у табл. 3.

Таблиця 2

Показники експортної діяльності ПрАТ “Могилів-Подільський консервний завод” за 2019–2022 рр.

Показники	Роки			
	2019	2020	2021	2022
Фізичний обсяг експорту, т	653	520	443	301
Дохід від реалізації експортованої продукції, тис. грн	20558	18256	21665	18865
Середня ціна овочевих консервів, грн/т				
– на внутрішньому ринку	20107	21720	26367	44390
– на зовнішньому ринку	26590	27910	36930	54000
Середня ціна джемів та повидла, грн/т				
– на внутрішньому ринку	24913	34509	34222	45637
– на зовнішньому ринку	35686	45000	60197	67888
Виробнича собівартість експортованої продукції, грн/т	3238	2417	3526	3815
Транспортні витрати на експорт, грн/т	295	245	325	255
Організаційні витрати, грн/т	380	331	428	472

Економічний ефект від експорту розрахуємо за формулою:

$$E_{\text{ек.п.}} = B_e - (C_T + T_p + O_B), \quad (1)$$

де B_e – виручка від експорту, тис. грн; C_m – собівартість товару на експорт, тис. грн; T_p – транспортні витрати, тис. грн; O_B – організаційні витрати, тис. грн.

Економічну ефективність реалізації експортної продукції обчислимо за формулою:

$$E_e = \frac{B_e}{(C_T + T_p + O_B)}, \quad (2)$$

де B_e – виручка від експорту, тис. грн; C_m – собівартість товару на експорт, тис. грн; T_p – транспортні витрати, тис. грн; O_B – організаційні витрати, тис. грн.

Економічну ефективність реалізації експортної продукції на внутрішньому ринку розрахуємо за формулою:

$$E_{\text{внут.рин.}}^{\text{екс.}} = \frac{Q^{\text{екс}} \times C^{\text{внут}}}{C_{\text{виробн}}}, \quad (3)$$

де $Q^{\text{екс}}$ – обсяг експорту в натуральних показниках, т; $C^{\text{внут}}$ – ціна на продукцію на внутрішньому ринку, грн; $C_{\text{виробн}}$ – витрати на виробництво всієї партії експортної продукції, тис. грн.

**Розрахунок показників ефективності експорту
ПрАТ “Могилів-Подільський консервний завод” за 2019–2022 рр.**

Показники	Роки			
	2019	2020	2021	2022
Економічний ефект від експорту, тис. грн	18002,8	16699,6	19769,4	17497,9
Економічна ефективність реалізації експортної продукції	8,045	11,730	11,429	13,798
Економічна ефективність реалізації експортної продукції на внутрішньому ринку:				
– овочеві консерви;	6,210	8,986	7,478	11,636
– джеми та повидла.	7,694	14,278	9,706	11,963

Третім етапом є аналіз одержаних результатів. З табл. 3 бачимо, що економічний ефект від експорту, тобто прибуток, у 2022 р. становив 17497,86 тис. грн. Економічна ефективність експорту як овочевих консервів, так і повидла значно більша за 1, тобто реалізація цих видів продукції на зовнішніх ринках вигідніша, ніж збут на вітчизняному. На рис. 1 подано ретроспективні й прогнозовані значення ефективності експорту в 2019–2023 рр.

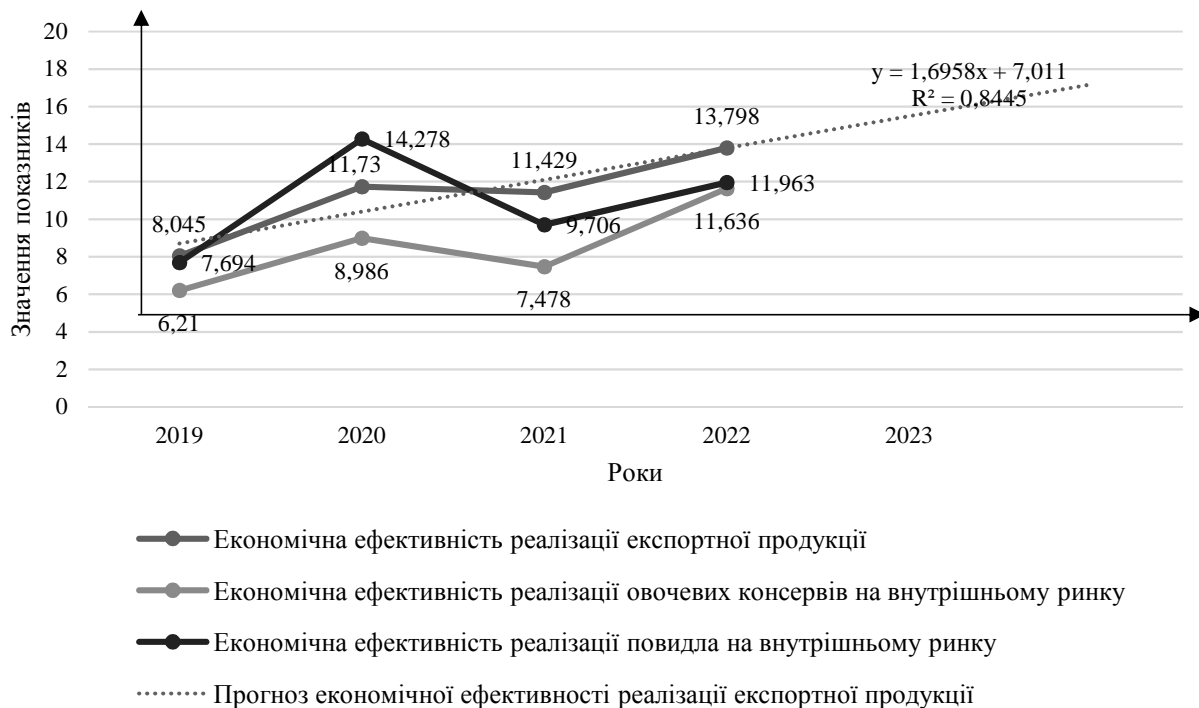

Рис. 1. Значення показників ефективності експорту ПрАТ “Могилів-Подільський консервний завод” за 2019–2022 рр. та прогноз на 2023 р.

На рис. 2 подано методику оцінювання ЗЕД [12], яку сьогодні застосовують на ПрАТ “Могилів-Подільський консервний завод”.

Як бачимо, використовувана методика не передбачає розрахунок показників, за якими комплексно можна оцінити ефективність здійснення ЗЕД підприємством. Тож доцільно удосконалити цю методику, розширивши та оптимізувавши систему показників оцінювання, а також додати ще один важливий етап, – виявлення резервів підвищення ефективності ЗЕД.

Рис. 2. Методика оцінювання ЗЕД ПрАТ “Могилів-Подільський консервний завод”

Насамперед варто проаналізувати виконання зобов'язань підприємства за контрактами з іноземними партнерами. Для цього потрібно вивчити кількість і вартість укладених угод, виконаних торгових угод та протермінованих контрактів. Для оцінювання рівня і якості виконання зобов'язань за контрактами з іноземними контрагентами пропонуємо розраховувати узагальнювальний коефіцієнт протермінованих зобов'язань за формулою:

$$K_{\text{пр.у.}} = \frac{\sum K_{\text{пр}}}{\sum K_{\text{е}}} \times 100 \%, \quad (4)$$

де $\sum K_{\text{пр}}$ – експортна вартість товарів за контрактами, які були протерміновані впродовж року, $\sum K_{\text{е}}$ – загальна вартість контрактів з експорту, які мають бути виконані впродовж звітного року.

Також доцільно розраховувати:

- коефіцієнт виконання зобов'язань за вартістю, для окремих товарів та для товарних груп;
- коефіцієнт виконання зобов'язань за фізичним обсягом;
- коефіцієнт виконання зобов'язань за ціною.

Важливе місце в аналізі експортних операцій займає оцінка якості постачання продукції, передбаченої експортними контрактами. Якщо підприємство продає неякісний товар, іноземний партнер пред'являтиме претензії, задоволення яких спричиняє збитки і знижує довіру до підприємства. Тож для оцінки роботи за якістю рекомендовано розраховувати показник співвідношення обсягу задоволених рекламцій до ціни товарів, які були поставлені.

Наступним етапом оцінювання ефективності ЗЕД є визначення причин зміни показників. Для аналізу зміни коефіцієнта ефективності експорту пропонуємо використовувати факторний аналіз і рекомендуємо застосовувати ланцюгові підстановки для кожної групи товарів [13]. Цей метод дасть

зможу досліджувати вплив окремих факторів на зміну ефективності ЗЕД підприємства та визначити найзначущі з них.

На ефективність експорту впливають такі основні фактори: експортна ціна; обсяги реалізованої продукції; рівень накладних витрат; собівартість одиниці товару. Під час оцінювання експортних операцій важливо проаналізувати, які фактори впливають на обсяг експорту за товарними групами чи загалом. Наведемо факторну модель:

$$E = Q \times P \times k, \quad (5)$$

де E – експортний виторг; Q – обсяг експортної продукції; P – ціна одиниці продукції в іноземній валюті; k – курс іноземної валюти.

У цьому випадку також доречно використати метод ланцюгових підстановок.

Під час оцінювання ефективності ЗЕД доцільно обчислювати й відносні показники, такі як індекс вартості, фізичного обсягу, ціни, структури та кількості. Ці показники допомагають проаналізувати, як різні фактори впливають на приріст експортного виторгу. Індекси показують, наскільки і де змінилися вартість і фізичний обсяг експорту, а також середні ціни. Розрахунок цих індексів можна здійснити за формулами, наведеними у табл. 4 [14].

Таблиця 4

Індекси оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства

Індекси	Формули розрахунку	Значення показників
Індекс вартості	$I_{\text{варт}} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_{1i} P_{1i}}{\sum_{i=1}^n Q_{0i} P_{0i}}$	Показує відношення зміни обсягу виробництва у звітному році до базового
Індекс ціни	$I_{\text{ціна}} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_{1i} P_{1i}}{\sum_{i=1}^n Q_{1i} P_{0i}}$	Показує зміну в середньому ціни
Індекс фізичного обсягу	$I_{\text{ф.о.}} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_{1i} P_{0i}}{\sum_{i=1}^n Q_{0i} P_{0i}}$	Показує зміну вартості обсягу за незмінної ціни
Індекс кількості	$I_{\text{кільк}} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_{1i}}{\sum_{i=1}^n Q_{0i}}$	Показує відношення зміни обсягу виробництва звітного періоду до базового
Індекс структури	$I_{\text{ціна}} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_{0i} P_{0i}}{\sum_{i=1}^n Q_{1i} P_{0i}}$	Показує збільшення частки дорожчих товарів за рахунок зменшення частки дешевших

Під час аналізування обігу коштів у ЗЕД визначають фактори, які можуть впливати на обсяг вкладення коштів і можливість вивільнення грошових ресурсів. Один із ключових показників, що характеризує обіг оборотних коштів, – коефіцієнт швидкості обігу. Цей показник відображає, як швидко кошти обертаються під час зовнішньоторговельних операцій та можуть бути використані знову. Для розрахунку показника використовують формулу:

$$T_{\text{об}} = \frac{C_{\text{зр.екс.}} \times D}{C_{\text{р.екс.}}}, \quad (6)$$

де $C_{\text{зр.екс.}}$ – середній залишок із експорту, грн; D – кількість днів у звітному періоді; $C_{\text{р.екс.}}$ – собівартість реалізованих товарів на зовнішньому ринку за звітний період, грн.

Також варто розраховувати коефіцієнт віддачі коштів від експортних операцій за формулою:

$$K_{\text{від.екс.}} = \frac{B_{\text{р.екс.}}}{C_{\text{з.екс.}}}, \quad (7)$$

де $B_{\text{р.екс.}}$ – вартість реалізованих товарів в експортних цінах; $C_{\text{з.екс.}}$ – середні залишки коштів з експорту.

Останнім етапом розрахунків показників ефективності ЗЕД є оцінювання раціональності використання коштів. Щоб оцінити раціональність використання оборотного капіталу в експорті, потрібно аналізувати ефективність експорту, обороту капіталу і накладних витрат.

Запропоновані показники оцінки ефективності ЗЕД допоможуть аналізованому підприємству оптимізувати прийняття управлінських рішень (рис. 3).

Рис. 3. Сфери використання запропонованих показників розрахунку ефективності ЗЕД

Результатом оцінювання ЗЕД повинно стати виявлення резервів зростання ефективності експорту. Резерви – це наявний потенціал підвищення ефективності та результативності ЗЕД підприємства. З одного боку, вони пов’язані зі зниженням витрат виробництва, а з іншого – зі збільшенням обсягів збуту на іноземних ринках.

Рекомендуємо виявляти резерви підвищення ефективності експорту аналізованого підприємства за методикою, наведеною на рис. 4.

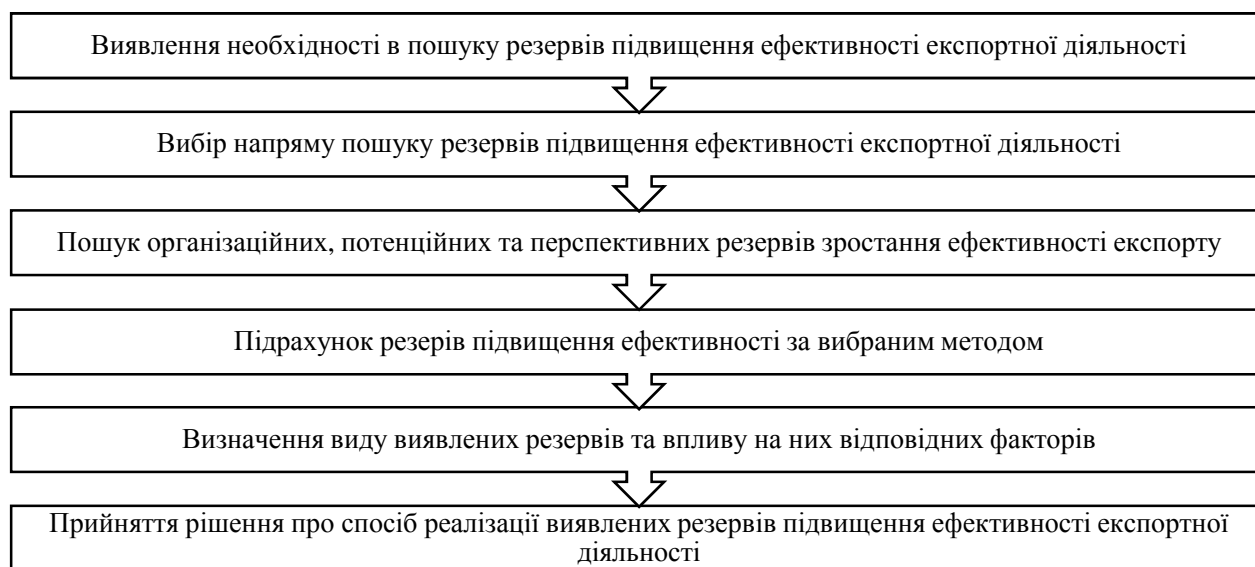

Рис. 4. Рекомендована методика виявлення резервів росту ефективності експортної діяльності
ПрАТ “Могилів-Подільський консервний завод”

Потенційні резерви підвищення ефективності експорту розраховують як можливе зростання показників до найвищого можливого для підприємства рівня. Розрахунок резервів виконують на основі оцінювання впливу різних факторів на узагальнений показник [15]. Пошук резервів збільшення ефективності повинен бути плановим та оперативним. Розрахунок екстенсивних резервів варто виконувати методом простого підрахунку, а інтенсивних резервів – методом порівняння. Застосування детермінованого факторного аналізу, функціонально-вартісного аналізу та математичного програмування може також допомогти у знаходженні резервів зростання ефективності експорту. Реалізація резервів можлива двома основними способами: за рахунок збільшення використання ресурсів чи за рахунок покращення використання наявних ресурсів і зміни їх якості.

Висновки

Для українських підприємств сьогодні – в умовах війни – активізація ЗЕД та посилення її ефективності є критично важливими завданнями.

Здійснення ЗЕД підприємствами є складним процесом, який потребує не лише значної кількості ресурсів, але й компетентного підходу до оцінювання його ефективності. Порівняння досягнутих результатів із попередніми періодами чи конкурентами дає змогу визначити поточний рівень ефективності такої діяльності та внести необхідні зміни у стратегію підприємства.

Для оцінювання ефективності ЗЕД використовують різні кількісні й якісні показники. Необхідно враховувати й особливості кожного підприємства та специфіку його ЗЕД. Однак у сучасних умовах класичні методи оцінювання ефективності ЗЕД можуть бути недостатніми для визначення реального впливу такої діяльності на фінансове становище підприємства. Тому важливо розробляти та використовувати додаткові методи, які дають змогу системно оцінити ефективність ЗЕД та її вплив на загальну ефективність діяльності підприємства.

У статті досліджено різні методики оцінювання ефективності та результативності ЗЕД підприємств. На прикладі ПрАТ “Могилів-Подільський консервний завод” показано застосування пропонуваної методики оцінювання ефективності ЗЕД за допомогою оптимізації системи критеріїв і показників аналізу ЗЕД, а також пошуку резервів підвищення експортного потенціалу, і відповідно й ефективності експортної діяльності загалом.

Перспективи подальших досліджень

Під час подальших досліджень потрібно розробляти ефективніші методи оцінювання ефективності зовнішньоекономічних операцій, аналізу можливості її збільшення та розрахунку факторів, які впливають на її зміни.

Список літератури

1. Експорт України у 2022 році: головні тенденції, сектори та регіони. *Дія Бізнес Експортний напрям*. URL: https://export.gov.ua/news/4570-eksport_ukraini_u_2022_rotsi_golovni_tendentsii_sektori_ta_reghioni.
2. Хоменко Т. Ю., Круш П. В. (2017). Методичні підходи до оцінки ефективності управління зовнішньоекономічною діяльністю. *Актуальні проблеми економіки та управління: зб. наук. праць молодих вчених*, 11.
3. Волошан І. Г. (2019). Методичний підхід до оцінки ефективності експортної діяльності промислового підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, 24(1), 74–77.
4. Кондратенко Н. О., Тернова І. А., Колесник Т. М. (2021). Теоретико-методичні аспекти управління зовнішньоекономічною діяльністю господарюючих суб'єктів України. *Бізнес Інформ*, 2, 21–26.
5. Бестужева С. В. (2023). Теоретико-методичні аспекти вибору форми фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*, (47).
6. Мельник О. Г., Передало Х. С., Горошко Ю. В. (2021). Оцінювання результативності управління зовнішньоекономічною діяльністю на основі цільових показників. *Менеджмент та підприємництво в Україні*, 2(6).
7. Карачина Н. П., Сметанюк О. А., Вітюк А. В., Мукоїд Д. Д. (2021). Діагностика ефективності зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник ХНУ*, 3, 101–108.
8. Кубів С. І., Федюк В. В. (2020). Аналізування та оцінювання факторів, які впливають на розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств аграрного сектору. *Науковий вісник ХДУ: Економічні науки. Секція 2. Економіка та управління підприємствами*, 40.
9. Горбаль Н. І., Гресько В. В., Гудима Р. В. (2019). Тенденції та перспективи розвитку українського експорту. *Бізнес Інформ*, 1, 73–78.
10. Халіляєва О. В. (2021). Сутність та значення економічного потенціалу, його місце в економіці країни: сучасний аспект в умовах сталого розвитку. *Формування ринкових відносин в Україні*, 12 (247), 33–40.
11. Скрипник С., Процевят О., Воронова О. (2022). Особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 38.
12. Кривов'язюк І. В., Тележинська Н. В. (2017). Теоретико-методичне обґрунтування та аналіз ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Ефективна економіка*, 9.

13. Іщук Х. В., Уханова І. О. (2017). Питання ефективності експорту промислових підприємств України (на прикладі ПАТ “Одескабель”). URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/311.pdf>.
14. Батюк Р. Б. (2021). Методичні підходи до оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств. *Науковий вісник ЛНУВМБ ім. С. З. Гжицького. Серія: Економічні науки*, 23, 98.
15. Калайтан Т. В., Шурпенкова Р. К., Сарахман О. М. (2019). Резерви зростання ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Підприємництво і торгівля*, 24, 97–102.

References

1. Eksport Ukrainy u 2022 rotsi: holovni tendentsii, sektory ta rehiony [Exports of Ukraine in 2022: main trends, sectors and regions]. *Diia Biznes Eksporny napriam*. URL: https://export.gov.ua/news/4570-eksport_ukrainy_u_2022_rotsi_golovni_tendentsii_sektori_ta_regioni.
2. Khomenko T. Iu., Krush P. V. (2017). Metodichni pidkhody do otsinky efektyvnosti upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu [Methodical approaches to the assessment of the effectiveness of management of foreign economic activity]. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia: zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh*, 11.
3. Voloshan I. H. (2019). Metodichni pidkhid do otsinky efektyvnosti eksportnoi diialnosti promyslovoho pidpriemstva [A methodical approach to assessing the efficiency of export activity of an industrial enterprise]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, 24(1), 74–77.
4. Kondratenko N. O., Ternova I. A., Kolesnyk T. M. (2021). Teoretyko-metodychni aspekty upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu hospodariuiuchykh subiektiv Ukrainy [Theoretical and methodological aspects of management of foreign economic activity of business entities of Ukraine]. *Biznes Inform*, 2, 21–26.
5. Bestuzheva S.V. (2023). Teoretyko-metodychni aspekty vyboru formy finansovoho zabezpechennia zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva [Theoretical and methodological aspects of choosing a form of financial support for foreign economic activity of the enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (47).
6. Melnyk O. H., Peredalo Kh. S., Horoshko Yu. V. (2021). Otsiniuvannia rezultatyvnosti upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu na osnovi tsilovykh pokaznykiv [Evaluation of the effectiveness of management of foreign economic activity based on target indicators]. *Menedzhment ta pidpriemnystvo v Ukraini*, 2(6).
7. Karachyna N. P., Smetaniuk O. A., Vitiuk A. V., Mukoid D. D. (2021). Diahnostyka efektyvnosti zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Diagnostics of the effectiveness of foreign economic activity]. *Visnyk KhNU*, 3, 101–108.
8. Kubiv S. I., Fediuk V. V. (2020). Analizuvannia ta otsiniuvannia faktoriv, yaki vplyvaiut na rozvytok zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv ahrarnoho sektoru [Analysis and assessment of factors affecting the development of foreign economic activity of enterprises in the agrarian sector]. *Naukovyi visnyk KhDU: Ekonomichni nauky. Sektsiia 2. Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*, 40.
9. Horbal N. I., Hresko V. V., Hudyma R. V. (2019). Tendentsii ta perspektyvy rozvytku ukrainskoho eksportu [Trends and prospects for the development of Ukrainian exports]. *Biznes Inform*, 1, 73–78.
10. Khaliliaieva O. V. (2021). Sutnist ta znachennia ekonomichnoho potentsialu, yoho mistse v ekonomitsi krainy: suchasnyi aspekt v umovakh staloho rozvytku [The essence and meaning of economic potential, its place in the country's economy: a modern aspect in terms of sustainable development]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, 12 (247), 33–40.
11. Skrypnyk S., Protseviat O., Voronova O. (2022). Osoblyvosti rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of regulation of foreign economic activity in the conditions of martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 38.
12. Kryvoviazuk I. V., Telezhynska N. V. (2017). Teoretyko-metodychne obgruntuvannia ta analiz efektyvnosti zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva [Theoretical and methodological justification and analysis of the efficiency of the enterprise's foreign economic activity]. *Efektyvna ekonomika*, 9.
13. Ishchuk Kh. V., Ukhanova I. O. (2017). Pytannia efektyvnosti eksportu promyslovykh pidpriemstv Ukrainy (na prykladi PAT “Odeskabel”) [The issue of export efficiency of industrial enterprises of Ukraine (on the example of “Odeskabel” PJSC)]. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/311.pdf>.
14. Batiuk R. B. (2021). Metodichni pidkhody do otsiniuvannia efektyvnosti zovnishnoekonomichnoi diialnosti ahrarnykh pidpriemstv [Methodical approaches to evaluating the effectiveness of foreign economic activity of agrarian enterprises]. *Naukovyi visnyk LNUVMB im. S. Z. Gzhytskoho. Seriya: Ekonomichni nauky*, 23, 98.

15. Kalaitan T. V., Shurpenkova R. K., Sarakhman O. M. (2019). Rezervy zrostannia efektyvnosti zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva [Reserves for increasing the efficiency of the enterprise's foreign economic activity]. *Pidpriemnytstvo i torhivlia*, 24, 97–102.

N. I. Horbal, M. B. Shalaifer
Lviv Polytechnic National University

**ASSESSMENT OF THE EFFICIENCY OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY
(ON THE EXAMPLE OF “MOHYLIV-PODILSKYI CANNING PLANT”)**

© Horbal N. I., Shlaifer M. B., 2023

For Ukrainian enterprises today – in the conditions of war – activation of foreign trade and strengthening of its effectiveness are critically important tasks.

Implementation of foreign economic activity by enterprises is a complex process that requires not only a significant amount of resources, but also a competent approach to evaluating its effectiveness. Comparing the achieved results with previous periods or competitors allows to determine the current level of efficiency of such activity and to make the necessary changes to the company's strategy.

Various quantitative and qualitative indicators are used to evaluate the effectiveness of the foreign economic activity. It is also necessary to take into account the peculiarities of each enterprise and the specifics of its economic activity. However, in modern conditions, the classical methods of evaluating the effectiveness of foreign operations may not be sufficient to determine the real impact of such activities on the financial situation of the enterprise. Therefore, it is important to develop and use additional methods that allow for a systematic assessment of the efficiency of the foreign economic activity and its impact on the overall efficiency of the enterprise.

The article examines the existing methods of evaluating the efficiency and effectiveness of the enterprise's foreign economic activity. On the example of PJSC “Mohyliv-Podilskyi Canning Plant” the application of the proposed method of evaluating the efficiency of the export trade was done by optimizing the system of criteria and indicators of the analysis of the trade export, as well as finding reserves for increasing the export potential, and accordingly, the efficiency of the export activity as a whole.

Key words: foreign economic activity; foreign economic operation; export activity; evaluation; efficiency; indicator; methodology; reserves.